

N – число показників досягнення цілей, які стосуються цілі побудови КПП та інших, пов'язаних з нею цілей вищих рівнів ЗСП.

Максимальному рівню ефективності КПП відповідатиме значення $K_{ef. КПП} = 100\%$.

Побудова комунікативної підсистеми підприємства (КПП) роздрібною торгівлі меблями з урахуванням особливостей поведінки споживачів та принципів холистичного маркетингу є необхідною умовою формування довгострокових конкурентних переваг компанії, закріплення її стійкого позитивного іміджу в очах споживачів та інших стейкхолдерів, забезпечення досягнення стратегічних цілей. Побудова КПП за наведеною вище схемою дозволить підприємству реалізовувати збалансовану та ефективну комунікативну політику. Рівень ефективності останньої визначатиметься на основі аналізу відповідності фактичних показників досягнення цілі побудови КПП та пов'язаних з нею цілей нормативним значенням даних показників шляхом розрахунку коефіцієнту загального рівня ефективності КПП.

Коефіцієнт дасть уявлення про те, наскільки вдало побудовано на підприємстві систему комунікацій зі споживачами та іншими учасниками колаборативної мережі, чи досягнуто нормативні показники функціонування КПП і чи мало це відповідний позитивний вплив на виконання стратегічних планів компанії. Для розрахунку коефіцієнту використовуються лише ті показники, які було включено до ЗСП підприємства роздрібною торгівлі м'якими меблями і які співвідносяться з ціллю побудови КПП та іншими цілями ЗСП вищих рівнів, пов'язаними з ціллю побудови КПП.

Висновки. Запропонована методологія побудови комунікативної підсистеми підприємства за принципами холистичного маркетингу дозволить компаніям максимально ефективно використовувати дані про особливості потреб та поведінки споживачів на ринку окремих товарів і послуг, отримані від самих споживачів в процесі комунікації. При цьому буде забезпечено всебічний та постійний обмін інформацією між всіма учасниками колаборативної мережі компанії, спрямований на забезпечення досягнення її стратегічних цілей. Результати практичного використання даної методології при побудові системи комунікації на підприємствах роздрібною торгівлі м'якими меблями наводитимуться у подальших публікаціях.

Література

1. Прахалад К., Рамасвами В. Будущее конкуренции. – М.: Олимп-Бизнес, 2006. – 352с.
2. Yeshin T. Integrated marketing Communications: The Holistic Approach. – Oxford: Elsevier Butterworth-Heinemann, 2004. – 334 p.
3. Ottesen O. Marketing Communication management. A Holistic Approach for Increased Profitability. – Copenhagen: Copenhagen Business School Press, 2001. – 358 p.
4. Котлер Ф. Маневры маркетинга: современные подходы к прибыли, росту, обновлению / Котлер Ф., Джайн Д., Мейсинси С. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. – 294 с.
5. Голова А.Г. Интегрированные маркетинговые коммуникации: основные понятия и тенденции развития // Маркетинговые коммуникации. – 2004. – №2. – С.14-20
6. Уфимцев Р. Маркетинговый спектр // &Стратегии. – 2006. - №7. – Режим доступа до журн.: <http://www.strategy.com.ua/article.aspx?column=3&article=634>
7. Ильин А. Приключения маркетинга в России (продолжение) // Практический маркетинг. – 2002. - №6. – С.3-8

УДК 657.4

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВІДШКОДУВАННЯ ПДВ

*Антоненко Н.В.,
Шкурко Д.М.*

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими завданнями. Проблеми забезпечення надходжень до державного бюджету набувають все більшої актуальності. Особливо це стосується такого важливого бюджетоутворюючого податку, як податок на додану вартість. Ефективність його справляння знизилася. Збільшилися обсяги заборгованості суб'єктів

господарювання зі сплати ПДВ до бюджету. З іншого боку, помітно збільшився розмір суми бюджетного відшкодування з цього податку. Частка ПДВ у доходах бюджету зменшується. Причинами низької ефективності використання ПДВ стали недосконалість законодавства, наявність великої кількості податкових пільг, незлагоджена взаємодія державних органів виконавчої влади, на які покладено функції справляння податку на додану вартість. Критичний стан адміністрування ПДВ потребує вжиття кардинальних заходів з підвищення ефективності його використання.

З огляду на вищевикладені проблеми актуальність теми не викликає сумнівів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з використанням податку на додану вартість та прогнозуванням надходжень ПДВ до державного бюджету, досить ґрунтовно вивчаються вітчизняними і зарубіжними науковцями та практиками. Зокрема, розв'язанню цих проблем присвячені праці С.Н. Айвазяна, В.Ф. Бесєдіна, В.М. Геєця, Т.І. Єфіменко, І.О. Луніної, В.С. Мхитаряна, А.Дж. Райтса, Д.Е. Ханка та ін. Однак на практиці виникають нові питання. Сьогоднішній рівень прогнозування надходжень ПДВ до бюджету є далеким від досконалого. Недостатньо дослідженими залишаються і теоретичні проблеми, що стосуються впровадження та використання ПДВ у складі системи оподаткування в Україні.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На даний час питання оподаткування регулюються, крім спеціальних законів, також іншими нормативно-правовими актами. Поряд з цим існує значна кількість норм непрямой дії (відсилки), що також ускладнює застосування норм податкового законодавства. Безсистемність податкового законодавства, значна кількість і частота внесення змін та доповнень до нормативно-правових актів значно ускладнює роботу контролюючих органів із забезпечення виконання платниками податків податкових зобов'язань та негативно позначається на діяльності суб'єктів підприємництва, а також знижує привабливість національної економіки для іноземних інвесторів, зокрема внаслідок обмежених можливостей щодо формування їх власної політики на середньо- та довгостроковий період. У зв'язку з цим економічні ризики залишаються досить високими.

Унаслідок неякісного викладення норм податкового законодавства, зокрема відсутності єдиної термінології, неоднозначно застосовуються терміни, що значно збільшує ризик виникнення конфліктів між платниками податків та контролюючими органами.

Окремим проблемним питанням є неузгодженість податкового та галузевого законодавства, про що свідчить надання чисельних податкових пільг (преференцій) без імплементації у відповідні закони з питань оподаткування.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування необхідності реформування системи відшкодування податку на додану вартість з бюджету країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні податок на додану вартість було запроваджено Законом України «Про податок на додану вартість» № 2007-ХІІ від 20.12.91 р. Недосконалість цього закону обумовила необхідність ухвалення у грудні 1992 р. Декрету Кабінету Міністрів України "Про податок на добавлену вартість".

Починаючи з жовтня 1997 р. питання оподаткування податком на додану вартість регулюються Законом України "Про податок на додану вартість" (168/97-ВР) [1]. Запровадження ПДВ на початку 90-х р.р. в Україні за наявності високих фінансових ризиків відіграло певну роль у загостренні проблеми вимивання обігових коштів підприємств та погіршення умов господарювання. Проте введення цього податку не справило такого негативного впливу, якого можна було очікувати. Це сталося в результаті того, що податок, запроваджений в Україні, насправді був своєрідною перехідною формою до класичного податку на додану вартість, яка поєднувала в собі риси і податку з обороту, і власне ПДВ [2].

Форма ПДВ, запроваджена в Україні, відрізнялася від класичної споживчої моделі. Адже вона передбачала зменшення податкових зобов'язань платника на суму податку, сплаченого в ціні придбаних матеріальних ресурсів: їх вартість відноситься на витрати виробництва та обігу, а також введених в експлуатацію основних виробничих фондів та взятих на облік нематеріальних активів.

За класичною споживчою формою ПДВ передбачається вирахування сум податку, сплачених постачальникам основних фондів і нематеріальних активів. Воно здійснюється із сум податку, отриманих від покупців готової продукції, незалежно від терміну введення в експлуатацію і продуктивного використання таких основних фондів і нематеріальних активів.

Механізм справляння ПДВ в Україні до 1997 р. не передбачав відшкодування з бюджету від'ємної різниці між сумою податку, отриманого від покупців, і сумою податку, сплаченого постачальникам. Лише при здійсненні операцій з продажу деяких товарів, звільнених від ПДВ, у тому числі операцій з експорту товарів, суми податку, що сплачені або підлягають сплаті

постачальникам, зараховувалися до чергових платежів або відшкодовувалися з бюджету. Така норма, не властива класичному ПДВ, надавала йому ознак податку з обороту.

Однак ця перехідна до класичної форма ПДВ відповідала умовам, що склалися в Україні. По-перше, це платіжна криза, за якої порушення розрахунків між суб'єктами господарювання ускладнювало виконання їх зобов'язань перед бюджетом. По-друге, використання різноманітних схем, спрямованих на уникнення оподаткування або зменшення податкових зобов'язань. Недостатнім був досвід податкових органів щодо відстеження і своєчасного розкриття таких схем. У цілому перехідна форма ПДВ, що застосовувалася в Україні до 1997 р., спричиняла менше проблем щодо справляння цього податку, ніж порядок справляння ПДВ після 1997 року.

Протягом 1995-1997 р.р. відбувається реформування податку на додану вартість. У 1995 р. знижено його ставку з 28 до 20%. В 1997 р. переглянуто ряд правових норм, що регулюють механізми визначення величини та порядку справляння податку [3]. Зокрема: запроваджено порядок, яким передбачається включення сум ПДВ, сплачених (нарахованих) платником у зв'язку з придбанням чи спорудженням основних фондів, що підлягають амортизації, до складу податкового кредиту незалежно від термінів введення їх в експлуатацію; звужено коло платників податку внаслідок підвищення граничного значення величини комерційного обороту, нижче якого підприємства не відносяться до платників ПДВ;- здійснено перехід від касового методу визначення дати виникнення податкових зобов'язань і, відповідно, дати отримання права на податковий кредит, до їх визначення за правилом першої з подій; передбачено відшкодування з державного бюджету від'ємної різниці між сумою податкових зобов'язань платника і сумою податкового кредиту протягом місяця, наступного після подачі декларації, а також виникнення бюджетної заборгованості в разі, якщо протягом визначеного терміну не відбулося відшкодування, з нарахуванням на суму такої заборгованості процентів; розширено коло операцій, що обкладаються нульовою ставкою.

Окремі з цих нововведень сприяли покращанню адміністрування податку. Так, підвищення граничного значення величини комерційного обороту, нижче якого підприємства не відносяться до платників ПДВ, дозволило вилучити з переліку суб'єктів оподаткування дрібних платників. Контроль за сплатою податків такими суб'єктами господарювання є досить складним та дає незначні надходження до бюджету. Це в свою чергу заклало підвалини для зменшення витрат на адміністрування ПДВ, а також дозволило податковим органам зосередити увагу на діяльності крупних платників.

Проте новий порядок адміністрування ПДВ в Україні під впливом соціально-економічних й політичних умов зазнав суттєвих деформацій. Це дало поштовх до накопичення проблем, які поступово перетворили цей податок на "найслабкішу ланку" української податкової системи [4].

До найгостріших проблем функціонування ПДВ відноситься падіння його фіскальної ефективності. Якщо з 1993 до 1997р. частка податку у ВВП зменшилася від 11,6% до 8,8%, тобто на 2,8 відсоткових пункти (і це за умов зниження в 1995р. ставки податку з 28 до 20%), то в 2003р. вона становила всього 4,8% ВВП, зменшившись порівняно з 1997р. на 3,9 відсоткових пункти [4]. При цьому в 2003р. вперше частка ПДВ у ВВП була нижчою, ніж частка податку на прибуток підприємств (5,0%) і прибуткового податку з громадян (5,1%). Тенденція до зменшення фіскальної ефективності ПДВ в останні роки спостерігалася, незважаючи на економічне зростання, коли мали зростати і надходження податку до бюджету.

Падіння фіскальної ефективності податку в Україні з 1993 до 1996 рр. [5] включно стало наслідком збільшення податкової недоїмки. Певну роль відіграло зниження податкової ставки.

Негативно вплинуло на величину податкової бази зменшення величини від'ємного сальдо зовнішньої торгівлі. (Цей вплив, проте, є вагомішим, ніж той, про який можна судити лише на підставі динаміки сальдо зовнішньої торгівлі, внаслідок додаткових втрат бюджету від звільнення товарів критичного імпорту від ПДВ).

У 1997 р. спостерігалася підвищення фіскальної ефективності ПДВ. Це можна пояснити зменшенням втрат від оподаткування експорту за нульовою ставкою внаслідок падіння його частки у ВВП (до найнижчого рівня, починаючи з 1997р.). З 1998р. фіскальна ефективність ПДВ знову падає. Дана тенденція зумовлена такими причинами [6, 7, 8]:

- 1) зростанням податкової недоїмки від 3,8 млрд.грн. на 1.01.2004р. до 6,5 млрд.грн. на 1.01.2009 р., або в 1,7раза; при цьому в 2009р. недоїмка досягла 52% надходжень ПДВ до державного бюджету, що свідчить про величезні резерви підвищення фіскальної ефективності податку;
- 2) зростанням обсягу пільг з ПДВ, за даними ДПА, від 24,1 млрд.грн. в 2004р. до 62,0 млрд.грн. в 2008р., або в 2,6 раза.
- 3) зменшенням кількості платників ПДВ та рівня його збирання внаслідок запровадження в 1998р.

"спрощеної" системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва;

- 4) підвищенням частки експорту у ВВП від 42,1% в 2004р., до 59,4% в 2008р., а також зростанням втрат бюджету внаслідок оподаткування експорту за нульовою ставкою (від 8,4% до 11,9% ВВП відповідно);
- 5) ухиленням від сплати податку та незаконними вимогами на його відшкодування.

Підвищення фіскальної ефективності ПДВ у 2009р. відбувалося на фоні негативного впливу на цей процес об'єктивних чинників. Тож можна припустити, що причиною її зростання стало зменшення фіктивних вимог стосовно відшкодування та масштабів заниження податкових зобов'язань, а також зниження рівня виконання державою вимог щодо відшкодування ПДВ. У 2008р. фіскальна ефективність ПДВ знизилася до безпрецедентного рівня - 4,8% ВВП. Це сталося передусім внаслідок зростання фактичних сум відшкодування ПДВ від 5,5 до 10,3 млрд. грн. відповідно, тобто на 86,6%, що, в свою чергу, було зумовлено зростанням вимог на відшкодування від 15,4 млрд. грн. в 2007р. до 18,8 млрд. грн. в 2008р., тобто на 22,1 %. Далися ознаки і намагання зменшити бюджетну заборгованість з відшкодування ПДВ, накопичену в попередні періоди.

За підсумками 2008р. на відшкодування було спрямовано 45,0 % загальної суми надходжень ПДВ порівняно з 30,4% надходжень в 2007р. і 34,8% в 2006р. Незважаючи на зростання фіскальної ефективності ПДВ протягом 2004-2008 рр. з 4,9 до 9,7 відсотків від ВВП його внутрішня структура – співвідношення податку з вироблених в Україні та ввезених у країну товарів – погіршилася. Якщо в 2004 р. "зовнішній" ПДВ перевищував "внутрішній" у 2,5, то в 2008 р. – у 7,6 рази, тобто 88% надходжень податку отримано за рахунок імпорту. Крім погіршення стану торгового балансу такий результат є наслідком недоліків у адмініструванні ПДВ та значних масштабів ухилень від сплати податку і пред'явлення незаконних вимог на його відшкодування [7].

За даними уряду план відшкодування з бюджету податку на додану вартість (21874,2 млн. гривень) стовідсотково виконаний за січень-серпень 2009 року. При цьому, виходячи зі складеного на початку року розпису, бюджетне відшкодування за 8 місяців мало становити 21896,0 млн. грн., тобто відбулося коригування цього показника убік зменшення на 21,8 млн. гривень.

Обсяги відшкодованого ПДВ у серпні були навіть менші за уточнений плановий показник на 3,1% і становили 2970,8 млн. грн. Це на 12 % менше липневого показника та майже на 107 млн. грн. нижче обсягу, визначеного першим варіантом помісячного розпису доходів загального фонду Державного бюджету України на 2009 рік. Наслідком такої політики стало подальше нарощування протермінованих сум, що підлягають бюджетному відшкодуванню, які станом на 01.09.09 склали 4895,6 млн. гривень і зросли з початку року майже на 65%, а за серпень – на 8,6%, або на 386,5 млн. гривень [7].

За даними Ради національної безпеки і оборони, заборгованість з відшкодування ПДВ в Україні складає не менше 15 млрд. грн. [8]. По суті, за ці кошти фінансується прихований дефіцит держбюджету-2009. За даними Міністерства фінансів України, за січень-червень 2009 року Державний бюджет України був виконаний з дефіцитом 10,6 млрд. грн.

Слід зазначити, що проблема відшкодування ПДВ в умовах кризи та зростаючого дефіциту бюджету настільки загострилася, що навіть відповідальні державні органи не можуть (або не хочуть) дати однозначну відповідь на питання: скільки коштів держава заборгувала підприємствам (а у багатьох випадках і найманим працівникам) у вигляді неповерненого ПДВ.

В Україні, яка є членом СНД, доцільно залишити ставку ПДВ на існуючому рівні – 20 %. Сьогодні, найбільш прийнятний варіант удосконалення дії ПДВ – диференціація його ставок. Це дозволить не тільки уникнути різкого скорочення бюджетних доходів, а й, що не менш важливо, підвищити його регулятивний потенціал. Доцільним виглядає введення пільгової ставки ПДВ (10–12 %) насамперед на продукцію харчової та легкої промисловості, що стимулюватиме зростання сукупного попиту.

Введення підвищеної ставки ПДВ з погляду економіки та соціології виправдане для цілого ряду товарів, які сьогодні доступні невеликому прошарку населення чи соціально шкідливі. Однак у будь-якому разі не викликає сумніву потреба удосконалення бази оподаткування.

Сьогодні згідно з діючим порядком [1], до оподаткованого обороту входять складники, що не є доданою вартістю (амортизація, нарахування на фонд оплати праці, інші податки та збори, які згідно з законодавством включаються до собівартості продукції і разом з нею входять до ціни). Ці складники необхідно вилучити з бази оподаткування.

Обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Підсумовуючи і аналізуючи вищенаведене ми пропонуємо: зменшити кількість пільг із сплати податку згідно з переліком типових звільнень, що застосовуються у міжнародній практиці (ЄС, ГАТТ/СОТ), відмова від вексельної

форми проведення розрахунків; досягнення максимальної нейтральності зазначеного податку шляхом чіткого відокремлення порядку оподаткування операцій, у тому числі пов'язаних з переміщенням товарів через митний кордон України; наданням туристичних послуг, ввезенням (вивезенням) на митну (з митної) території давальницької сировини та вивезенням (ввезенням) виробленої з неї готової продукції, а також операцій, які здійснюються нерезидентами, зокрема у сфері інформаційних технологій; удосконалення правових норм щодо реєстрації платників податку; забезпечення подання податкової звітності в електронному вигляді, зокрема удосконалення процедури її приймання і обробки, проведення моніторингу та ґрунтового аналізу.

Практична цінність. Пріоритетним є розв'язання проблеми відшкодування податку на додану вартість шляхом удосконалення механізму стягнення, системи адміністрування податку; порядку реєстрації платників податків, методів здійснення податкового контролю, підстав та строків проведення камеральних та планових (позапланових) перевірок.

Висновки з даного дослідження. В результаті проведення досліджень проаналізовано порядок відшкодування ПДВ суб'єктам господарювання із бюджету країни, визначені шляхи реформування порядку сплати та відшкодування ПДВ.

З метою забезпечення ефективності сплати податку на додану вартість вирішується питання організації його відшкодування. Викривлення процесу відшкодування податку на додану вартість призводить до значних втрат платників податків, примушує сумлінних платників податків застосовувати схеми його оптимізації та суттєво впливає на конкурентоспроможність експортного сектору економіки.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Проблема відшкодування ПДВ є найбільшочішою проблемою податкового законодавства і потребує свого вирішення через внесення змін у чинне законодавство України.

Література

1. Закон України "Про податок на додану вартість" №168/97-ВР від 03.04.1997р.
2. Данілов О.Д. Податок на додану вартість. Навчальний посібник. – К.: "Видавничий дім "Комп'ютерпрес", 2003.- 364 с.
3. Податок на додану вартість / Збірник за заг. ред. С.В.Буряка.–К.:Державна податкова служба України, 2009.– 320с.
4. Ткаченко В.А., Каламбет С.В., Кармазін Ю.А. Удосконалення податкового механізму на основі визначення податкового потенціалу / Фінанси України. – 2006. – Вип.7. – С.99-102.
5. Корнякова Т.В. Податок на додану вартість: актуальні питання // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика), 2004. – № 9.
6. Соколовська А. Проблеми реформування податку на додану вартість в Україні // Фінанси, податки, кредит, 2004. – № 4.
7. Аналітична записка щодо стану виконання Держбюджету за січень-серпень 2009 року. Інтернет-ресурс <http://www.president.gov.ua/news/14860.html>.
8. В Україні заборгованість по відшкодуванню ПДВ з 1 січня 2009 р. збільшилася на 44%. Інтернет-ресурс http://www.rbc.ua/ukr/top/show/gnau_zadolzhennost.

УДК 656.6:338.242.2

ОБґРУНТУВАННЯ ПОТРЕБИ ПІДПРИЄМСТВА В ЗОВНІШНЬОМУ ФІНАНСУВАННІ

Бойко Г.Ф., кандидат економічних наук

Постановка проблеми.

Фінансова діяльність підприємства тісно пов'язана із залученням зовнішніх та мобілізації внутрішніх джерел фінансування у виробничій та невиробничій сферах підприємства, а також з